

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1936 kl. 10 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212) m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 28 februari 1936 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 131, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen följande förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212); samt
- 2) lag angående ändring i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 25) om servitut.

Förslagen äro av följande lydelse:

»F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212).

Härigenom förordnas, att 4 och 5 §§ skogsvårdslagen den 15 juni 1923 skola erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår:

4 §.

- 1 mom. Utan hinder — — — förhållandena påkallas.
- 2 mom. Virke, som — — — skogsvårdsstyrelsens tillstånd.
- 3 mom. Besväras fastighet av servitut, som innefattar rätt till skogsfång, och kan planlagd eller påbörjad avverkning, som icke avser tillgodoseende av fastighetens eller därmed sambrukad fastighets husbehov eller från fastigheten upplåten rätt till husbehovsfång, befaras medföra, att servitutet icke kan i avsedd utsträckning begagnas eller — där fråga är om servitut som uppkommit före den 1 januari 1923 — att servitutets begagnande i avsedd utsträckning nödvändiggör, att yngre skog tages i anspråk utöver vad som

erfordras för ändamålsenlig gallring eller eljest överensstämmer med en god skogsvård, äger skogsvårdsstyrelsen, där servitutshavarens rätt finnes klar, beträffande avverkningen meddela de föreskrifter eller göra de inskränknin-
gar, som av förhållandena påkallas.

5 §.

Avverkning av — — — återväxt äventyras.

Ej heller — — — lag medgivit.

Kan avverkning som i 4 § 3 mom. sägs befaras medföra, att servitut, som innefattar rätt till skogsfång, ej kan i avsedd utsträckning begagnas eller att servitutets begagnande i avsedd utsträckning nödvändiggör, att äldre skog tages i anspråk i sådan omfattning, att fastigheten därigenom skulle komma att för framtiden lida brist på husbehovsskog efter ortens förhållanden, skall vad i nämnda moment är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936 men skall icke utgöra hinder för tillgodogörande i enlighet med vad förut gällande lag medgivit av avverk-
ningsrätt, som upplåtits före nämnda dag.»

»Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 25) om servitut.

Härigenom förordnas, dels att 5 och 8 §§ lagen den 14 juni 1907 om ser-
vitut¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår, dels ock
att i nämnda lag skall införas en ny paragraf av nedan angivet innehåll och
betecknad såsom 5 a §:

5 §.

Nu är — — — första domstolen.

Innefattar servitutet rätt till skogsfång eller mulbete, må förflyttning jäm-
väl ske på yrkande av ägaren av den fastighet, till vars förmån det gäller,
såframt servitutet på grund av ändrade förhållanden ej kan i avsedd ut-
sträckning begagnas å det därför bestämda stället samt servitutets fulla ut-

¹ Senaste lydelse av 5 § andra stycket: se SFS 1933:271.

nyttjande är av väsentlig betydelse för bruket av nämnda fastighet; dock att förflyttningen ej må medgivas om märklig olägenhet därigenom skulle tillskyndas den av servitutet besvärade fastigheten. Domstolen äger bestämma, att förflyttning skall ske allenast för viss tid.

Om förflyttning — — — särskilt stadgat.

5 a §.

Kan servitut, som innefattar rätt att taga vindfallen eller torr skog och som ej är till tiden begränsat, icke i avsedd utsträckning begagnas på grund av ändrade förhållanden, som medfört bristande tillgång å sådan skog, och är servitutets fulla utnyttjande av väsentlig betydelse för bruket av den fastighet, till vars förmån det gäller, må domstol på yrkande av denna fastighets ägare förordna om sådan förändring av servitutet att det skall omfatta även rätt att i erforderlig utsträckning taga annat virke; dock att förändringen ej må medgivas om märklig olägenhet därigenom skulle tillskyndas den av servitutet besvärade fastigheten. Domstolen äger meddela föreskrift om sättet för virkets uttagande.

Är för servitutets begagnande visst ställe bestämt, må förändring varom nu sagts äga rum allenast såframt erforderlig tillgång å vindfallen eller torr skog ej kan beredas genom förflyttning enligt 5 § andra stycket.

8 §.

Vad i 5, 5 a och 7 §§ stadgas angående förflyttning, förändring och upphörande av servitut skall lända till efterrättelse, ändå att vid upplåtelsen annat förbehåll skett.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936 och skall tillämpas jämväl å servitut, som uppkommit före nämnda dag.»

Med anledning av förevarande proposition hava inom riksdagen väckts följande, jämväl till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 316 av herr *Westman m. fl.* samt II: 652 av herr *Molander*, vari hemställts, att riksdagen ville antaga propositionen i nedanstående ändrade lydelse beträffande servitutslagen:

4 §.

Ägare — — — betungas.

Finnes beträffande servitut, som omfattar rättighet till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter, ej visst ställe bestämt för rättighetens begagnande, och kan fördel beredas den fastighet, som av servitutet

besväras, därigenom att viss del av fastigheten undantages från servitutets utövning, må på begäran av fastighetens ägare domstol bestämma, att sådan del skall undantagas för den tid, servitutet kan utan förfång för den egendom, till vars förmån det gäller, tillgodogöras på återstående del av fastigheten.

Innan beslut meddelas, skall domstolen i ärendet höra skogsvårdsstyrelse, stiftsnämnd, skogsstatstjänsteman eller annan myndighet, envar beträffande skog, som står under myndighetens uppsikt och förvaltning.

5 §.

Nu är — — — första domstolen.

Innefattar servitutet rättighet till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter, må förflyttning jämväl ske på yrkande av ägaren av den fastighet, till vars förmån det gäller, såframt servitutet på grund av ändrade förhållanden ej kan i avsedd utsträckning begagnas å det därför bestämda stället; dock att förflyttningen ej må medgivas om märklig olägenhet därigenom skulle tillskyndas den av servitutet besvärade fastigheten. Domstolen äger bestämma, att förflyttning skall ske allenast för viss tid. Innan beslut meddelas, skall domstolen i ärendet höra skogsvårdsstyrelse, stiftsnämnd, skogsstatstjänsteman eller annan myndighet, envar beträffande skog, som står under myndighetens uppsikt och förvaltning.

Om förflyttning — — — särskilt stadgat.

5 a §.

Kan servitut, som innefattar rätt att taga vindfallen eller torr skog och som ej är till tiden begränsat, icke i avsedd utsträckning begagnas på grund av ändrade förhållanden, som medfört bristande tillgång å sådan skog, må domstol på yrkande av ägaren till den fastighet, till vars förmån servitutet gäller, förordna om sådan förändring av servitutet att det skall omfatta även rätt att efter utsyning i erforderlig utsträckning taga annat virke; dock att förändringen ej må medgivas om märklig olägenhet därigenom skulle tillskyndas den av servitutet besvärade fastigheten. Domstolen äger meddela föreskrift om sättet för virkets uttagande. Innan beslut meddelas, skall domstolen i ärendet höra skogsvårdsstyrelse, stiftsnämnd, skogsstatstjänsteman eller annan myndighet, envar beträffande skog, som står under myndighetens uppsikt och förvaltning.

Är för servitutets begagnande visst ställe bestämt, må förändring varom nu sagts äga rum allenast såframt erforderlig tillgång å vindfallen eller torr skog ej kan beredas genom förflyttning enligt 5 § andra stycket.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, hänvisas till motionerna.

Enligt överenskommelse mellan jordbruksutskottet och andra lagutskottet hava omförmälda proposition och motioner hänskjutits till behandling i sammansatt andra lag- och jordbruksutskott.

Inledning.

Gällande bestämmelser om servitut återfinnas huvudsakligen i 1907 års lag om servitut och 1926 års lag om delning av jord å landet 1 kap. 21 §, 13 kap. 9 § och 20 kap. 3 §.

Vid upprepade tillfällen har spørsmålet om skyddandet av skogsfångs- och mulbetesservitut mot sådana åtgärder från ägaren av den tjänande fastigheten sida, att därigenom utnyttjandet av servituten förhindras eller försvåras, varit föremål för statsmakternas övervägande.

Vid 1926 års riksdag väcktes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till jorddelningslagen två motioner (I: 233 och II: 358), vari föreslogs sådant stadgande om rätt till utbrytning av servitut utan sammanhang med skifte, att den härskande fastighetens ägare skulle äga påkalla utbrytning så snart servitutet varit av ålder gällande. I anledning av motionerna anhöll riksdagen (R. skr. nr 331), att Kungl. Maj:t måtte låta föranstalta om utredning angående, bland annat, i vad mån rätt att erhålla utbrytning av servitut, som i motionerna avsåges, borde tillkomma ägare av den fastighet, till vars förmån servitutet inrättats, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, var-till en sådan utredning kunde giva anledning.

Efter verkställd utredning framlade Kungl. Maj:t vid 1931 års riksdag i proposition nr 6 förslag till sådan ändring av den då gällande 3 § i 20 kap. jorddelningslagen, att den härskande fastighetens ägare skulle erhålla rätt att få servitut utbrutet — icke såsom förut blott då det visades, att servitutet äventyrades — utan även i andra fall, där det funnes medföra nytta och kunna ske utan någons förfång. Undantag från denna regel skulle emellertid gälla för fall, då servitutet tillkommit genom avtal. Lagändringen avsåg sålunda servitut, som av ålder bestått, ävensom servitut, vilka utan stöd av lag kunde hava uppkommit vid laga delning av jord.

I anledning av propositionen väcktes vid riksdagen en motion (I: 192), däri hemställdes, att den härskande fastighetens ägare skulle likställas med den tjänande fastighetens beträffande rätten att påkalla servitutsutbrytning utan samband med laga skifte.

Andra lagutskottet, dit såväl propositionen som motionen hänvisades, förordade i utlåtande nr 3 den utvidgning av utbrytningsvitsordet, som föreslagits i propositionen. Motionen däremot avstyrktes av utskottet. Reservation anmälades av fyra av utskottets ledamöter, vilka förordade bifall till motionen.

Riksdagen biföll i alla delar utskottets hemställan, och lag i ämnet utfärdades den 24 april 1931 (nr 77).

Vid 1934 års riksdag väcktes åter motioner (I: 141 och II: 296), däri yrkades, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i 20 kap. 3 § jorddelningslagen, att innehavare av servitut måtte erhålla samma rätt i fråga om utbrytning som innehavaren av den fastighet, från vilken servitutsrätten utginge.

Andra lagutskottet hemställde, att motionerna icke måtte föranleda till

någon riksdagens åtgärd. I reservation till utskottsutlåtandet yrkades, att riksdagen med anledning av motionerna måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och på vilket sätt en lagstiftning av i reservationen antytt slag till skydd för innehavare av servitut måtte komma till stånd.

Första kammaren biföll utskottets hemställan under det att andra kammaren biföll ett inom kammaren framställt yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning i motionernas syfte. Frågan hade alltså för den riksdagen fallit.

I ett den 15 december 1934 avgivet betänkande (stat. off. utr. 1934: 55) har nu *sociala jordutredningen* (herrar K. G. Westman, ordf., Elof B. Andersson, Harald Malmberg, Helmer Molander, Hemming Sten och Gustaf Tamm) upptagit frågan om lagstiftning i det syfte, som avses i förberörda motioner, samt framlagt förslag till sådan lagstiftning.

Över betänkandet hava yttranden avgivits av ett stort antal myndigheter och korporationer. Sedan de av sociala jordutredningen framlagda lagförslagen därpå omarbetats inom jordbruksdepartementet samt, efter det lagrådet däröver hörts, i fråga om skogsvårdslagen varit föremål för ytterligare överarbetning i vissa hänseenden, hava förslagen genom propositionen nr 131 förelagts riksdagen.

Den föreslagna lagstiftningens allmänna innebörd.

Sociala jordutredningen har till bedömning av frågan om lämpligheten av gällande bestämmelser till skydd för skogsfångs- och mulbetesservitut anfört i huvudsak följande.

Antalet skogsfångs- och mulbetesservitut vore allmänt mycket stort. Detta vore förhållandet särskilt i fråga om torplägenheter och andra jordbrukslägenheter i Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län. Servituten avsåge i allmänhet rätt till vindfallen och torr skog samt till mulbete, men i rätt stor utsträckning förekomme även, att s. k. fullständiga skogsservitut, innehållande rätt jämväl till byggnadsvirke, blivit upplåtna. Någon exakt siffra å antalet gällande skogsservitut vore icke möjlig att åvägabringa, synnerligast som servitut icke behövde eller ens kunde intecknas före den 1 januari 1876. Enligt uppgift från överlantmätaren i Västernorrlands län torde antalet skogsservitut i detta län med säkerhet uppgå till ett femsiffrigt tal, och i fråga om Gävleborgs och Jämtlands län hade uppgivits, att antalet skogsservitut vore mycket stort. Upplåtelse av servitut förekomme alltjämt. Vid inrättande av arbetarsmåbruk hade, enligt vad sociala jordutredningen inhämtat, i icke ringa utsträckning, särskilt inom Västernorrlands län, bildats mulbetesservitut för reglerande av betesförhållandena, vilka servitut i viss utsträckning blivit föremål för inteckning. Även till förmån för mindre egnahemslägenheter torde servitutsupplåtelse alltjämt förekomma. Slutligen vore att erinra därom, att vid friköp av kolonat, kronotorp, vissa odlingslägenheter och skogstorp servitut, avseende skogsfång, skulle läggas på kronoparker inom vissa län. I vad mån dylika servitut komme att uppstå vore för närvarande svårt att bedöma. Endast i mycket ringa omfattning hade fri-

köp av lägenheter hittills förekommit. Uppljningsvis kunde emellertid meddelas, att för närvarande funnes å kronoparker i nyssnämnda delar av landet upplåtna i runt tal 440 kolonat, 2,300 skogstorp och odlingslägenheter samt 40 kronotorp.

Hittills hade endast få fall förekommit, då på grund av servitutets äventyrande den härskande fastighetens ägare berättigats att erhålla servitutet utbrutet. Utbrytning av betesservitut ensamt hade ytterst sällan förekommit. Att därav draga den slutsatsen, att sådant äventyrande av servitut, som lagen förutsatte såsom villkor för utbrytning, ej varit för handen jämväl i andra fall, torde näppeligen vara riktigt. Tillkomsten av den nya skogsvårdslagen hade visserligen i hög grad bidragit till att förhindra skogsskövling och planlös avverkning, men det torde ligga i sakens natur, att till och med vidtagande av skogsvårdande avverkningar mången gång kunde åtminstone för några tiotal år framåt äventyra utövningen av skogsfångsservitut. Genom dylika åtgärder minskades ej sällan även värdet av rätten att taga vindfallen och torr skog. I varje fall kunde vidtagande av sådana åtgärder tvinga den härskande fastighetens ägare att taga sitt husbehov på långt avlägsna skiften. Att utbrytning av servitut icke förekommit i större utsträckning torde i viss mån bero dels därav, att ägaren av den tjänande fastigheten träffat avtal med ägaren av den härskande fastigheten, varigenom utbrytningsanledningen tillfälligtvis bortfallit, dels ock därav, att de omständigheter, som föranledde rätt till utbrytning, varit svåra att fastställa. En orsak hade jämväl uppgivits vara, att, även om det kunde ådagaläggas att servitutet i verkligheten äventyrades, det likväl understundom kunde vara fördelaktigare för den härskande fastighetens ägare att tåla inskränkning i servitutsrättens utövning än att påkalla servitutets utbrytning i vederlagsmark.

Med hänsyn till det stora antal servitutsupplåtelser, som alltjämt hade giltighet, vore det av stor betydelse att tillse, att de små lägenheter, varom här vore fråga, på ett betryggande sätt komme i åtnjutande av de rättigheter, som tillagts dem för deras fullständiga, och att i samband därmed önskvärd reda åvägbringades rörande servitutsförhållandena.

Vid övervägande av de åtgärder, som sålunda enligt sociala jordutredningens mening borde vidtagas till tryggande av servitutsinnehavarens rätt, har utredningen funnit sig icke kunna biträda de tidigare väckta förslagen om medgivande av utsträckt befogenhet för den härskande fastighetens ägare att erhålla utbrytning av servitut utan samband med skifte. Skälen mot en dylik lagstiftning har utredningen sammanfattat på följande sätt.

Vidgat utbrytningsvitsord för ägaren av den härskande fastigheten läte sig icke väl förena med grundsatsen om avtals förbindande verkan. Det vore föga tilltalande, om den härskande fastighetens ägare hade möjlighet att omedelbart efter ett servituts tillkomst påfordra dess utbrytande. Ett servitut kunde hava tillskapats just i avsikt att undvika avstående av ett bestämt område av en fastighet. Genom vitsordets begagnande skulle detta syfte helt åsidosättas. Mot utvidgning av utbrytningsvitsordet talade även vissa på senare tid utfärdade författningar, däri bestämmelser införts, avseende att vid upplåtelse av mark från kronans fastigheter upprätta skogsfångs- och mulbetesservitut till förmån för de fränsålda områdena. Därast ett stadgande skulle införas av den innebörd, att den servitutsberättigade skulle äga att utan samband med skifte påkalla utbrytning även av avtalsservitut, skulle

detta innebära, att det med nämnda författningsbestämmelser avsedda systemet motverkades. Vid utbrytning av servitut, som icke varit gällande av ålder och icke tillkommit i sammanhang med laga delning eller genom avtal i samband med tillkomsten av den fastighet, till vars förmån det gällde, komme det utbrutna området att bilda en särskild fastighet utan någon samhörighet med den fastighet, för vilkens nytta servitutet bildats. Någon garanti för att de båda fastigheterna, om sammanläggning ej ägde rum, i fortsättningen komme att sambrukas funnes ej. Då det utbrutna området i regel torde sakna förutsättningar att bestå såsom självständig fastighet, skulle härigenom uppstå föga önskvärd fastighetsbildning, stridande mot jorddelningslagens principer. Det måste för den tjänande fastighetens ägare synas obilligt, att utbrytning skulle kunna framtingas i fråga om ett servitut, som han upplåtit ofta nog utan någon nämnvärd ersättning. Ett servitut, bestående i rättighet att taga vindfällan och avfall samt bete för ett par kor, torde i allmänhet ej bereda den tjänande fastigheten något större avbräck, men skulle rättigheten förvandlats till äganderätt till vissa hektar skogs- och ängsmark, kunde avståendet av marken komma att medföra en vida kännbarare uppoffring än som avsetts i det ingångna avtalet. Att medgiva alla ägare av servitut, som tillkommit genom avtal, rätt till utbrytning därför att några, helt säkert ett ringa antal, befarades få sin servitutsrätt äventyrad, syntes vara en obillighet. Full likställighet beträffande utbrytning av servitut mellan den tjänande och den härskande fastighetens ägare komme säkerligen att medföra, att servitutsinstitutet i framtiden icke komme till användning, enär ingen fastighetsägare skulle våga inlåta sig på några servitutsupplåtelser med vetskap om, att servitutsförhållandet kunde hävas när som helst av den, till vars förmån servitutet inrättats. Skogsservitut vore vidare till sin natur sådant, att det i allmänhet icke utan förfång kunde utbytas mot ett markområde, som i värde motsvarade servitutet. En rättighet exempelvis att låta de kreatur, som kunde vinterfödas på en fastighet, beta på annan fastighets skog, kunde i regel icke utan olägenhet utbytas mot äganderätten till en begränsad del av denna skog, enär därav skulle följa, att den härskande fastigheten finge en del av sin betesrätt omvandlad i virkesproducerande kapitaltillgång. På enahanda sätt uppstode ofta svårigheter att utan förfång utbryta rätten till husbehovsvirke, enär en dylik rätt till 80 à 90 procent bestode i rätt till vedbrand, under det att ett skogsskifte, rätt skött, lämnade en avkastning, som till cirka två tredjedelar bestode av sortiment, vilkas nyttjande till bränsle icke vore försvarligt. Ökade möjligheter till utbrytning kunde föranleda en hel del lantmäteriförrättningar endast i syfte att åt sökanden åstadkomma en kanske tillfällig vinst genom realisation av en rättighet, som icke avsetts att utnyttjas på sådant sätt.

Då sociala jordutredningen härefter undersökt andra möjligheter för vinande av det åsyftade målet, har utredningen utgått från, att de servitutsrättigheter, som i främsta rummet behövde skyddas, vore sådana som avsåge skogsfång eller mulbete. Undersökningen har resulterat i två förslag, nämligen *dels* till ändring i 1923 års skogsvårdslag *dels* ock till ändringar i 1907 års servitutslag.

Ändringen i skogsvårdslagen avser att bereda innehavare av rätt till skogsfångsservitut möjlighet att genom hänvändelse till skogsvårdsstyrelse få å den tjänande fastigheten förbjuden sådan averkning som äventyrar servi-

tutsinnehavarens rätt. Ändringarna i servitutslagen åsyfta att skapa vidgade möjligheter till förflyttning av servitut ävensom att möjliggöra dels sådan begränsning av skogsfångs- och mulbetesservitut, för vars begagnande särskilt ställe icke blivit bestämt, att servitutsrättens utövning inskränkes till viss del av den tjänande fastigheten, dels ock sådan förändring av servitut, avseende rätt att taga torr och vindfallen skog, att rättigheten, då virke av dylik skog saknas, i stället må omfatta virke av annat slag.

Ur de över sociala jordutredningens betänkande avgivna yttrandena antecknas, att *centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund* principiellt hyste den uppfattningen, att en förminskning av antalet servitutsupplåtelser på ifrågavarande område borde eftersträvas. Frågan om avlösning av redan befintliga servitut borde tagas under övervägande. Regel vid servitutsavlösning borde vara, att under vissa sociala betingelser den tjänande fastigheten medgäves rätt att efter opartisk värdering inlösa servitutet med penningar.

Departementschefen har angivit sin ståndpunkt i förevarande lagstiftningsfrågor sålunda:

»Det stora flertalet av nu existerande servitut avseende skogsfång och mulbete torde hava till ändamål att komplettera mindre jordbrukslägenheter, vilka icke inom det egna området hava tillräcklig tillgång på skog och bete. Ägarna av dessa lägenheter äro sålunda merendels för sin utkomst i hög grad beroende av servituten. Det torde vara ett socialt intresse av icke ringa vikt, att en dylik servitutshavare kan på ett tillfredsställande sätt skydda sig mot intrång från ägarens av den tjänande fastigheten sida. De möjligheter, som lagen i detta hänseende för närvarande lämnar, finner jag i likhet med sociala jordutredningen otillräckliga. I ett stort antal av de avgivna yttrandena har visserligen hävdats, att den nu föreslagna lagstiftningen i syfte att förbättra dessa möjligheter icke skulle vara av behovet påkallad. Såsom bevis härför har huvudsakligen åberopats den omständigheten, att endast ett jämförelsevis ringa antal fall kommit till myndigheternas kännedom, då servitut äventyrats genom åtgärder vidtagna av ägaren till den tjänande fastigheten. I överensstämmelse med sociala jordutredningen anser jag emellertid nämnda förhållande icke kunna tagas till intäkt för påståendet om lagstiftningssskyddets obehövlighet. Vad särskilt skogsfångsservitut beträffar torde det vara uppenbart, att med den intensitet varmed skogsbruket numera i allmänhet bedrives avverkningar i stor utsträckning företagas, vilka äventyra eller i allt fall försvåra eller minska möjligheterna för servitutens tillgodogörande. Även möjligheterna till utnyttjande av mulbetesservitut kunna i hög grad försämrats genom avverkningar. Det torde med hänsyn härtill kunna antagas, att fall, då servitutsrätten äventyras, förekomma i avsevärd utsträckning, ehuru de av skäl, som sociala jordutredningen anför, mera sällan komma till allmänna kännedom.

De av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund framförda synpunkterna angående önskvärdheten av åtgärder till begränsning av antalet servitutsupplåtelser torde vara förtjänta att uppmärksammas. Att servitutsinstitutet, sådana förhållandena för närvarande äro, fyller en viktig uppgift synes emellertid otvivelaktigt. Oberoende av den ståndpunkt man intager till nyssberörda önskemål torde det icke kunna vara annat än riktigt, att man såvitt möjligt tillser, att i de fall, då servituten sålunda betingas av om-

ständigheterna, servitutshavarna bibehållas vid de förmåner, som avsågos vid upplåtelsen.

Att såsom i något yttrande yrkats uppskjuta avgörandet av förevarande lagstiftningsfråga i avbidan på att sociala jordutredningen fullgjort densamma anförtrodd utredning rörande frågan, huruvida och i vad mån tillämpningen av 19 kap. 3 § jorddelningslagen jämte därmed sammanhängande lagrum varit gynnsam för bildande av bärkraftiga jordbruk, synes ändamålslost. Sistnämnda utrednings resultat torde nämligen icke kunna påverka ställningstagandet till den nu ifrågasatta lagstiftningen.

Med hänsyn till det anförda förordar jag, att lagstiftningsåtgärder nu vidtagas i omförmålt syfte. På skäl, sociala jordutredningen anført, synes lagstiftningen icke böra få formen av utvidgning av rätten till utbrytning av servitut. Icke heller kan jag biträda det av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund och vissa myndigheter framställda förslaget om avlösning i penningar av servituträttigheter. En dylik lösning av problemet synes icke ägnad att på ett tillfyllestgörande sätt tillgodose deras intressen varom här är fråga. Andra vägar måste alltså beträdas och då de förslag, vid vilka sociala jordutredningen stannat, synas i stort sett lämpade för sitt ändamål, har jag kunnat i princip ansluta mig till dessa. Jag kommer att i det följande närmare ingå på de erforderliga författningsbestämmelsernas utformning och motivering. Redan nu må emellertid framhållas, att det, med hänsyn till arten av förevarande lagstiftning, ej torde böra ifrågakomma att, på sätt i yttrande över betänkandet föreslagits, begränsa lagstiftningens tillämpningsområde till allenast vissa delar av landet.»

Förslaget till ändringar i skogsvårdslagen.

Enligt 3 § skogsvårdslagen får *yngre skog* icke, utom i vissa i 4 § samma lag omnämnda fall, avverkas annorledes än genom för skogens utveckling ändamålsenlig gallring. Enligt 4 § 1 mom. 1:o) får emellertid avverkning ske i yngre skog, där för tillgodoseende av fastighetens eller därmed sambrokad fastighets husbehov eller av sådan rätt till husbehovsfång från fastigheten, som tillkommer innehavare av avverkningsrätt, vilken uppkommit före den 1 januari 1923, icke finnes tillgång till annan skog å fastigheten eller behovet icke lämpligen kan tillgodoses från sådan. I fråga om dylik avverkning äger dock skogsvårdsstyrelsen i särskilt fall lämna de föreskrifter eller göra de inskränkningar, som av förhållandena påkallas. Virke, som jämlikt detta stadgande blivit avverkat för husbehov, får ej användas för annat ändamål utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd. Jämlikt 4 § 1 mom. 2:o) och andra stycket i samma mom. må efter tillstånd av skogsvårdsstyrelsen avverkning i yngre skog därjämte äga rum om avverkningen är avsedd att ingå såsom led i en rationell skogshushållning eller eljest överensstämmer med en god skogsvård.

Enligt 5 § får avverkning av *äldre skog* ej så bedrivs eller efter avverkning av dylik skog med marken så förfaras, att skogens återväxt äventyras. Ej heller får utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd avverkning för annat ändamål än i 4 § 1 mom. 1:o) sägs äga rum i sådan omfattning, att fastigheten därigenom skulle komma att för framtiden lida brist på husbehovsskog efter

ortens förhållanden. Utan hinder härav får dock avverkningsrätt, som uppkommit före den 1 januari 1923, tillgodogöras i enlighet med vad förut gällande lag medgivit.

I 6 § stadgas, att, därest någon med hänsyn till av honom tillämnad eller påbörjad avverkning vill påkalla yttrande av skogsvårdsstyrelsen, huruvida viss skog är att anse såsom yngre eller huru avverkning bör företagas utan att stadgandena i 3, 4 eller 5 § varda överträdna, han skall äga därom göra skriftlig ansökan hos skogsvårdsstyrelsen. Avverkning som företages i överensstämmelse med sådant yttrande skall anses såsom laglig.

Sker avverkning i strid mot nu nämnda bestämmelser eller mot föreskrifter, som enligt desamma meddelats, eller finner skogsvårdsstyrelsen på grund av företagen utstämpling eller eljest skälig anledning antaga, att avverkning planlagts, vilken skulle komma i strid mot nämnda bestämmelser eller föreskrifter, äger skogsvårdsstyrelsen jämlikt skogsvårdslagens 8 § 1 mom. att, därest sådant finnes vara av nöden, meddela förbud att å den fastighet, där avverkning sålunda ägt rum eller planlagts, verkställa avverkning utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd, med rätt för skogsvårdsstyrelsen att begränsa förbudet att gälla allenast viss del av fastigheten eller eljest på visst sätt inskränka förbudet, såsom genom tillåtelse att avverka till den av förbudet berörda fastighetens eller med denna sambrukad fastighets husbehov.

Sociala jordutredningens förslag innebär, att i 6 § skogsvårdslagen skulle upptagas en föreskrift av innehåll, att därest det befunnas, att genom avverkning, som tillämnats eller påbörjats, servitut, bestående i rättighet till skogsfång, icke skulle kunna i full utsträckning nyttjas å därför bestämt område utan att därvid komme till användning yngre skog i större utsträckning än som vore erforderlig för dess ändamålsenliga gallring eller äldre skog i så stor utsträckning, att fastigheten därigenom skulle komma att för framtiden lida brist på husbehovsskog efter ortens förhållanden, skogsvårdsstyrelsen skulle äga rätt att på yrkande av ägaren av den härskande fastigheten i fråga om avverkningen lämna de föreskrifter eller göra de inskränkningar, som vore erforderliga för att skydda rättigheten.

Det nya stadgandet skulle enligt sociala jordutredningens förslag införas såsom ett andra moment i 6 §, under det att det nuvarande stadgandet i paragrafen skulle upptagas såsom ett första moment. Såsom övergångsbestämmelse till det nya stadgandet har sociala jordutredningen föreslagit, att desamma skulle tillämpas jämväl å servitut, som uppkommit före den dag, då stadgandet trädde i kraft.

Departementschefen har anfört:

»I likhet med sociala jordutredningen finner jag de nuvarande bestämmelserna i skogsvårdslagen icke ägnade att i erforderlig utsträckning tillgodose servitutshavarnas intressen. Jag vill i detta avseende erinra, att enligt skogsvårdslagens bestämmelser skogsvårdsstyrelse saknar befogenhet att förbjuda avverkning i yngre skog, såframt avverkningen sker genom för skogens utveckling ändamålsenlig gallring, samt att vad angår äldre skog skogsvårds-

styrelse icke äger meddela förbud eller inskränkning i avsaluavverkning, därest avverkningen bedrivs på sådant sätt att skogens återväxt ej äventyras samt genom avverkningen ej uttages skog, som behöves för fastighetens husbehov. Sker avverkning i äldre skog för tillgodoseende av fastighetens husbehov och äventyras ej därigenom skogens återväxt, förefinnes ej heller möjlighet för skogsvårdsstyrelse att ingripa mot avverkningen. Sociala jordutredningens förslag åsyftar nu att till skydd för innehavare av skogsfångsservitut bereda skogsvårdsstyrelse ökad möjlighet att förhindra avverkningar, som nyss sagts. Förslaget innebär sålunda, att skogsvårdsstyrelse skall äga att på ansökan av innehavare av dylikt servitut göra inskränkning i eller meddela förbud mot avverkning, som komme att medföra, att servitutshavaren för tillgodoseende av sin rätt enligt servitutet skulle behöva avverka yngre skog i större utsträckning än som erfordras för ändamålsenlig gallring eller äldre skog i sådan omfattning att fastigheten för framtiden komme att lida brist på husbehovsskog. Då ifrågavarande ökade möjlighet för skogsvårdsstyrelse att ingripa mot för servitutshavaren ofördelaktiga avverkningar synes betingad av ett viktigt allmänt intresse, kan jag i det väsentliga ansluta mig till sociala jordutredningens förslag i förevarande avseende. Vissa jämkningar torde dock böra ske.

Det synes sålunda skäligt, att skogsvårdsstyrelsens berörda befogenhet att ingripa icke må riktas mot annan avverkning än sådan, som sker till avsalu. Någon begränsning utöver vad för närvarande gäller beträffande avverkning för tillgodoseende av den tjänande fastighetens eller därmed sambrukad fastighets husbehov eller från den tjänande fastigheten upplåten rätt till husbehovsfång bör alltså ej stadgas.

När sociala jordutredningen såsom förutsättning för det föreslagna stadgandets tillämpning föreskriver, att det servitut, varom fråga är, till följd av tillränad eller påbörjad avverkning icke skulle kunna i full utsträckning nyttjas å därför bestämt område, torde härmed ej avses, att stadgandet skall vara begränsat att gälla allenast sådana servitut, för vilkas begagnande visst ställe å en fastighet blivit bestämt. Jämväl servitut, som må fritt tillgodogöras å hela den fastighet, som därav besväras, torde böra komma i åtnjutande av det skydd, stadgandet avser att bereda. Till undvikande av tvekan i detta hänseende torde den av sociala jordutredningen föreslagna lydelsen av stadgandet böra något jämkas.

Då sociala jordutredningens ifrågavarande förslag avser ej blott att skydda vederbörande servitutshavares rätt utan även att tillgodose i skogsvårdslagen berörda allmänna intressen, lärer skogsvårdsstyrelsen böra tillerkännas befogenhet att ingripa även utan ansökan från servitutshavarens sida. Det må erinras, att skogsvårdsstyrelserna genom sin allmänna verksamhet och organisation, särskilt genom hos dem anställda länsskogvaktare och andra lokala tjänstemän samt de i 5 § skogsvårdsstyrelseförordningen omförmälda skogsvårdskommittéerna, torde hava möjlighet att utan större svårighet få kännedom om förefintliga skogsfångsservitut. I anslutning till förenämnda syfte med förslaget torde därjämte nyssberörda befogenhet böra bestämmas att avse meddelande av de föreskrifter eller vidtagande av de inskränkningar i fråga om avverkningen, som av omständigheterna påkallas.

En jämkning i sociala jordutredningens förslag torde vidare påkallas därav att innehavare av annat skogsfångsservitut än sådant, som uppkommit före den 1 januari 1923, enligt skogsvårdslagen ej äger att på grund av servitutet företaga avverkning i yngre skog, med mindre avverkningen sker genom ändamålsenlig gallring eller eljest överensstämmer med en god skogsvård.

Jämväl i övrigt synas vissa jämkningar i förslaget av övervägande redaktionell natur böra vidtagas.

Vad angår den i vissa yttranden framkomna invändningen, att enligt sociala jordutredningens förslag innehavare av servitutsrätt avseende skogar under skogsvårdslagen skulle erhålla en särställning i förhållande till innehavare av liknande rättigheter å andra skogar, må erinras, att beträffande dessa senare icke gälla skogsvårdslagens fria avverkningsbestämmelser. Avverkningen å sistnämnda skogar regleras merendels enligt särskilda av skoglig myndighet godkända hushållningsplaner och måste i allmänhet försiggå efter utsyning genom dylik myndighets försorg. Härigenom torde redan nu vara beredd möjlighet att, på sätt som åsyftas med sociala jordutredningens förslag, taga vederbörlig hänsyn till fastigheterna åvilande skogsfångsservitut. I 1932 års lag om häradsallmänningar hava också dessa synpunkter kommit till uttryck genom stadgandet i 26 § 2 mom., att då förslag till ny hushållningsplan insändes till skogsvårdsstyrelsen vid förslaget skola fogas bland annat uppgifter angående skogen åvilande avverknings- och annan nyttjande- eller servitutsrätt.

De nya bestämmelserna torde lämpligen böra upptagas i vad de avse avverkning av yngre skog i ett nytt 3 mom. av 4 § och i vad de avse avverkning av äldre skog i ett nytt tredje stycke av 5 §.

Erinras må, att föreskrifterna i lagens 7, 8, 25 och 30 §§ om skogsvårdsstyrelsens rätt att företaga markundersökning, om avverkningsförbud, ansvarsföljd och besvär rätt m. m. bliva tillämpliga jämväl å fall, varom här är fråga, utan att ändring i sagda föreskrifter behöver ske.

Av skogsvårdslagens 19 § följer, att de föreslagna bestämmelserna komma att gälla jämväl beträffande svårföryngrade skogar.

Bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1936. Jag delar sociala jordutredningens uppfattning att de böra gälla till förmån även för redan befintliga servitut. Detta torde dock följa utan särskilt stadgande. Å andra sidan torde böra tillses att bestämmelserna icke inkräkta på sådana avverkningsrätter, som må vara upplåtna å den tjänande fastigheten vid tiden för ikraftträdandet. Dylika avverkningsrätter böra få tillgodogöras i samma utsträckning och under enahanda betingelser som hittills. En föreskrift av denna innebörd torde upptagas såsom övergångsstadgande till bestämmelserna i fråga.

Det i ett flertal yttranden framställda önskemålet om sådan lagändring, att den tjänande fastighetens ägare finge möjlighet att påkalla utsyning genom skogsvårdsstyrelsens försorg vid avverkning på grund av servitut, har jag icke ansett vara av beskaffenhet att kunna i detta sammanhang tillgodoses.»

Lagrådet har beträffande det till lagrådet remitterade förslaget till ändringar i skogsvårdslagen framställt vissa erinringar, vilka beaktats vid förslagets framläggande för riksdagen.

Förslaget till ändringar i servitutslagen.

I 4 § lagen om servitut stadgas, att ägare av fastighet eller gruva, till vars förmån servitut gäller, vid servitutets begagnande skall så förfara, att icke därigenom den fastighet, som av servitutet besväras, mer än nödigt är betungas.

Enligt 5 § första stycket samma lag gäller i fråga om servitut, för vars begagnande visst ställe är bestämt, att om till följd av ändrade förhållanden servitutet kommer att medföra märkligt men vid den tjänande fastighetens bruk, och därutinnan genom servitutets förflyttning till annat ställe å fastigheten fördel kan beredas utan förfång för den härskande fastigheten, domstol må på yrkande av den tjänande fastighetens ägare förordna om servitutets förflyttning. Den tjänande fastighetens ägare skall för sådant fall vidkännas kostnaden för förflyttningen ävensom gälda motpartens utgifter vid första domstolen.

Andra stycket av 5 § upptager en erinran om att beträffande förflyttning av servitut i sammanhang med skifte samt angående jämkning vid betesreglering av område för servituts utövande särskilda bestämmelser äro meddelade.

Därest servitut till följd av ändrade förhållanden bliver onyttigt, må, jämlikt 7 § servitutslagen, domstol på yrkande av den tjänande fastighetens ägare förklara servitutet förfallet. Är ej servitutet onyttigt men är nyttan ringa i förhållande till den tunga, som uppkommer därav vid fastighetens bruk, må enligt samma paragraf domstol på yrkande av fastighetens ägare förordna, att servitutet skall avlösas med belopp, som om ej överenskommelse kan träffas bestämmas av skiljemän.

Förenämnda stadganden i 5 och 7 §§ angående förflyttning och upphörande av servitut skola jämlikt föreskrift i 8 § lända till efterrättelse, ändå att vid upplåtelsen annat förbehåll skett.

Enligt *sociala jordutredningens förslag* skulle till 4 § servitutslagen fogas *dels* såsom ett andra stycke en bestämmelse av innehåll, att den härskande fastighetens ägare skulle under vissa förutsättningar kunna medgivas *f ö r f l y t t n i n g* av servitut till annan del av den tjänande fastighetens område än som vid upplåtelsen avsetts *dels ock* såsom ett tredje stycke ett stadgande om rätt för den tjänande fastighetens ägare att få servitut *b e g r ä n s a t* till viss del av fastigheten.

Vidare skulle enligt förslaget i 5 § intagas en föreskrift, som möjliggjorde för den härskande fastighetens ägare att under särskilda närmare angivna omständigheter få till stånd en *f ö r ä n d r i n g* av servitutsrättens föremål.

De föreslagna tilläggen till 4 § servitutslagen om *f ö r f l y t t n i n g* och *b e g r ä n s n i n g* av servitut lyda i sin helhet sålunda.

Är för begagnande av servitut, bestående i rättighet till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter, visst ställe bestämt och visas det på grund av förhållanden, som icke kunna anses vara av allenast tillfällig natur, att servitutet icke kan i full utsträckning nyttjas å därför bestämt område, men å fastigheten finnes annat område, varå rättigheten kan utövas utan märkligt ökad olägenhet för fastigheten, må domstol på begäran av ägaren av den fastighet, till vars förmån servitutet gäller, sedan skogsvårdsstyrelsen blivit hörd, bestämma, att servitutet må nyttjas å sådant område under den tid det icke kan begagnas å område, som är för detsamma avsett.

Finnes beträffande servitut, som omfattar rättighet till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter, ej visst ställe bestämt för rättig-

hetens begagnande, och kan fördel beredas den fastighet, som av servitutet besväras, därigenom att viss del av fastigheten undantages från servitutets utövning, må på begäran av fastighetens ägare och sedan skogsvårdsstyrelsen blivit hörd domstol bestämma, att sådan del skall undantagas för den tid, servitutet kan utan förfång för den egendom, till vars förmån det gäller, tillgodogöras på återstående del av fastigheten.

Den föreslagna bestämmelsen i 5 § servitutslagen angående förändring av servitutsrätt i vissa fall är av följande lydelse.

Består servitut, vars giltighet icke är till tiden begränsad, i rättighet att taga vindfallen och torr skog, och förekommer på grund av ändrade förhållanden sådan skog icke längre i tillräcklig omfattning å den fastighet, som besväras av servitutet, eller, där servitutet allenast må tillgodogöras å en del av fastigheten, å denna del, må på yrkande av ägaren av den fastighet, till vars förmån servitutet gäller, och sedan skogsvårdsstyrelsen blivit hörd, domstol bestämma, att servitutet i stället skall bestå i rättighet att erhålla den fördel, servitutet avser att bereda fastigheten, i den mån vindfallen och torr skog ej finnes, efter anvisning i annat för avsett ändamål tjänligt virke, där så kan ske utan att därvid kommer till användning yngre skog i större omfattning än som är erforderligt för dess ändamålsenliga gallring eller äldre skog i så stor utsträckning, att den fastighet, som av servitutet besväras, därigenom skulle komma att för framtiden lida brist på husbehovsskog efter ortens förhållanden.

Sociala jordutredningen har i samband med förslaget om begränsning av servitut erinrat, att *skogslagstiftningskommittén* i dess den 9 december 1918 avgivna betänkande föreslagit upptagande i servitutslagen av stadgande om befogenhet för ägare till fastighet, som besväras av skogsfångs- eller mulbetesservitut för vars begagnande visst ställe icke blivit bestämt, att under vissa förutsättningar påkalla hos domstol, att rättens begagnande inskränkes till viss del av fastigheten.

Över skogslagstiftningskommitténs berörda förslag avgav *lagrådet*, till vilket förslaget remitterades, utlåtande. Lagrådet framhöll däri till en början, att redan bestämmelsen i 4 § servitutslagen kunde föranleda till att en rätt till skogsfång och mulbete, som icke vid sin uppkomst vore bestämd att tillgodogöras å visst ställe, kunde av domstol begränsas tills vidare till viss del av den tjänande fastigheten. Emellertid erinrade lagrådet, att servitutsrätten även efter en sådan begränsning vilade å fastigheten i dess helhet; det vore endast dess utövning, som temporärt reglerades. Lagrådet avstyrkte, att förslaget gjordes till föremål för proposition till riksdagen. Frågan förföll där-
efter.

Sociala jordutredningen har med anledning härav anfört:

Utän att närmare ingå på lagrådets nämnda tolkning av innebörden av 4 § servitutslagen vill sociala jordutredningen emellertid framhålla, att denna tolkning icke synes hava kommit till tillämpning i praktiken. Då behovet alltså kvarstår av bestämmelser, som möjliggöra för ägaren av den tjänande fastigheten att skydda sig mot att servitutsrätt vårdslöst utövas t. ex. genom onödigt huggande å försöksodlingar, värdefulla skogsbestånd o. d., har sociala jordutredningen ansett lämpligt, att de anmärkta principerna klart komma till uttryck i lagen. Finnes beträffande servitut, som omfattar rättig-

het till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter, ej visst ställe bestämt för rättighetens begagnande och kan fördel beredas den tjänande fastigheten därigenom att viss del av fastigheten undantages från servitutets utövande, bör alltså domstol kunna på begäran av fastighetens ägare bestämma, att sådan del skall undantagas för den tid, servitutet kan utan förfång för den härskande fastigheten tillgodogöras på återstående delen av den tjänande fastigheten. Sådant beslut bör meddelas först sedan skogsvårdsstyrelsen avgivit yttrande i ärendet.

I yttrandena över sociala jordutredningens betänkande har förslaget om begränsning av servitut till viss del av fastigheten i stor utsträckning vunnit bifall eller i allt fall lämnats utan erinran. I ett flertal yttranden har emellertid i överensstämmelse med vad lagrådet anfört framhållits, att förslaget icke innebure någon nyhet i lagstiftningen utan endast ett förtydligande.

Departementschefen har anfört:

»Vidkommande först sociala jordutredningens förslag angående upptagande i servitutslagen av stadgande om befogenhet för ägare till fastighet, som besväras av servitut för vars begagnande visst ställe icke blivit bestämt, att under angivna förutsättningar begränsa servitutsrättens utövning till viss del av fastigheten, synes någon invändning i sak mot detta förslag icke vara att göra. På sätt framgår av redogörelsen för lagrådets yttrande över skogslagstiftningskommitténs på sin tid framlagda förslag i enahanda syfte, torde en dylik befogenhet emellertid redan enligt gällande lag föreligga. Att upptaga det föreslagna tillägget i lagen endast i syfte att förtydliga densamma synes knappast nödvändigt. Sociala jordutredningens förslag i denna del anser jag mig därför icke böra biträda.

Vad angår de i den härskande fastighetens intresse tillkomna förslagen om förflyttning av servitut och förändring av servitutsrätt, avseende vindfallen och torr skog, kan jag i princip godkänna dessa. Vissa jämkningar ur såväl saklig som redaktionell synpunkt hava dock synts böra vidtagas. Den överarbetning av sociala jordutredningens förslag, som på grund härav ägt rum inom jordbruksdepartementet, har resulterat i föreliggande förslag till lag angående ändring i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 25) om servitut. Jag torde i det följande få redogöra för innehållet i förslaget.

I 5 § *andra stycket* av departementsförslaget hava intagits bestämmelser, motsvarande det av sociala jordutredningen föreslagna stadgandet angående rätt för den härskande fastighetens ägare att erhålla förflyttning av servitut. Att en dylik förflyttning möjliggöres torde, såsom sociala jordutredningen framhållit, vara för sistnämnda fastighet av utomordentligt stor betydelse. För den tjänande fastigheten å andra sidan torde förflyttningen ofta icke behöva medföra annat än obetydlig om ens någon ökning i det besvär, som redan tidigare åvilade densamma. De från visst håll gjorda uttalandena angående svårigheten att bedöma den olägenhet, som genom dylik förflyttning kunde tillskyndas den tjänande fastigheten, torde ej böra tillmätas avgörande betydelse. Om den befogenhet för servitutshavaren, varom här är fråga, kringgärdas med lämpliga föreskrifter till skydd för den tjänande fastighetens intressen, synes någon allvarlig invändning mot en lagstiftning sådan som den nu ifrågavarande icke kunna göras.

Vad angår lagstadgandets utformning har i departementsförslaget till en början förutsatts, att de omständigheter, vilka åberopas såsom skäl för förflyttning av servitutet, tillkommit först efter servitutsupplåtelsen eller med andra ord att då rådande förhållanden ändrats. Stadgandet överensstäm-

mer härutinnan med vad i 5 § första stycket är föreskrivet för där avsett fall och torde i sak icke innebära någon ändring i sociala jordutredningens förslag. Den av sociala jordutredningen upptagna föreskriften, att nyssnämnda förhållanden icke få vara av allenast tillfällig natur, har med den avfattning departementsförslaget sålunda erhållit ansetts obehövlig.

Departementsförslaget har i nära överensstämmelse med sociala jordutredningen utgått från, att förflyttning må medgivas allenast om den tjänande fastigheten icke genom förflyttningen tillskyndas märklig olägenhet. Såsom olägenhet för fastigheten torde böra anses exempelvis, att servitutsförflyttningen medför intrång i en från fastigheten upplåten avverkningsrätt eller annan nyttjanderätt eller att det ställe å fastigheten, där servitutet efter förflyttningen skulle begagnas, tillhör annan ägare än det, där servitutsrätten förut utövats. En dylik omständighet kan sålunda utgöra hinder mot förflyttningen. Huruvida en genom förflyttningen orsakad olägenhet är för en fastighet att anse såsom märklig bör uppenbarligen bedömas med hänsyn icke blott till intrångets storlek i och för sig utan även till den betydelse det kan hava för just den fastighet, som drabbas av detsamma.

Såsom framgår av vad tidigare anförts, torde den rätt till skogsfång och mulbete, som genom servitutsupplåtelse tillförsäkrats den härskande fastigheten å annans mark, ofta vara en förutsättning för ett ändamålsenligt bruk av fastigheten. Det allmännas intresse av att bereda skydd för servitutsrättigheter, varom här är fråga, gör sig uppenbarligen icke med samma styrka gällande, därest den fastighet, till vars förmån servitutet gäller, har tillgång till erforderligt skogsfång och mulbete även utan servitutet eller om servitutsrätten eljest icke kan sägas vara av väsentlig betydelse för fastigheten. Några avgörande betänkligheter hava därför icke synts böra möta att, i nära anslutning till vad centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund yrkat, begränsa rätten att erhålla servitutsförflyttning enligt förevarande lagstiftning till sådana fall, där servitutets begagnande i avsedd omfattning är för den härskande fastighetens bruk av väsentlig betydelse. En bestämmelse härom har alltså upptagits i departementsförslaget. Vad angår centralrådets för skogsvårdsstyrelsernas förbund hemställda, att från lagstiftningens tillämpning borde undantagas sådana fall, då den härskande fastighetens ägare genom någon sin åtgärd själv vållat, att servitutsrätten icke kan utnyttjas, torde det ligga i sakens natur, att förflyttning i dylika fall ej må äga rum. Särskild föreskrift härutinnan synes därför ej behövlig. Huruvida hindret orsakats av nuvarande eller tidigare ägare till fastigheten torde härvidlag vara utan betydelse.

Med frångående av vad sociala jordutredningen därutinnan föreslagit har i departementsförslaget icke intagits någon föreskrift om skyldighet för domstolen att vid behandling av mål av förevarande slag införskaffa yttrande av skogsvårdsstyrelse. Härmed avses givetvis icke att domstolarna ej under några förhållanden böra använda sig av denna väg för vinnande av upplysningar i dessa frågor. Då bestämmelserna i servitutslagen ej äro begränsade att gälla skogar, som stå under skogsvårdsstyrelsernas tillsyn, synes det emellertid såsom domänstyrelsen påpekat olämpligt att i nämnda lag införa någon allmängiltig föreskrift sådan som den av sociala jordutredningen föreslagna.

Förflyttning, varom bär är fråga, kan vara av övergående eller varaktig natur, beroende i främsta rummet på arten av det hinder, som möter för servitutets begagnande å det ställe, som ursprungligen bestämts för detta ändamål. Domstolen synes dock böra äga frihet att även i det fall, då hindret är övergående, förordna om varaktig förflyttning av servitut, därest detta finnes vara i båda fastigheternas intresse eller eljest innefattar den

lösning, som finnes mest ändamålsenlig. Självfallet är att domstolen härvid icke äger gå utöver den talan, som i målet förts av den härskande fastighetens ägare. Är förflyttningen ej avsedd att bliva varaktig, torde till undvikande av tvist mellan parterna angående tiden för det sålunda ändrade servitutets bestånd denna tid böra av domstolen angivas i förflyttningsbeslutet. Ett dylikt angivande är av desto större betydelse, som den tjänande fastighetens ägare i detta fall nödgas hålla det förutvarande stället för servitutets begagnande i beredskap för den härskande fastigheten vid förflyttnings-tidens utgång.

Vid förflyttning, som enligt 5 § första stycket kan på yrkande av den tjänande fastighetens ägare medgivas till förmån för denna fastighet, skall, jämlikt uttryckligt stadgande i samma paragraf, den som begärt förflyttningen städe vidkännas därav föranledda kostnader ävensom gälda vederpartens utgifter vid första domstolen. Att generellt ålägga servitutshavaren en motsvarande skyldighet vid förflyttning som enligt nu föreslaget stadgande sker till den härskande fastighetens fördel torde däremot icke vara lämpligt. Det torde böra bero på domstolen att efter omständigheterna pröva, vem ansvaret för ifrågakvarande kostnader bör åvila. Någon föreskrift härom i lagen har icke synts erforderlig.

Stadgandet i 5 a § av departementsförslaget motsvarar den av sociala jordutredningen föreslagna bestämmelsen i 5 § om förändring i vissa fall av servitut, bestående i rätt till vindfallen och torr skog. De ändringar, departementsförslaget innehåller i förhållande till sociala jordutredningens förslag, hava huvudsakligen tillkommit i syfte att skapa ytterligare garantier mot att den förmån, som här öppnas för den härskande fastigheten, begagnas till förfång för den tjänande fastigheten. Vad nyss anförts vid 5 § andra stycket angående det synnerligen betydande värde möjligheten till en förflyttning har för den härskande fastigheten samt den ringa olägenhet, som därigenom kan orsakas den tjänande fastigheten, äger i huvudsak tillämpning även beträffande sådan förändring i servitutsrätten, varom i nu förevarande fall är fråga. Med den avfattning departementsförslaget erhållit torde de farhågor beträffande ifrågakvarande lagstiftning, vilka kommit till uttryck på vissa håll, icke vara av beskaffenhet att böra hindra lagstiftningens genomförande. Det intrång, som enligt förslaget avses kunna ske i den tjänande fastighetens rätt, torde i överensstämmelse med vad sociala jordutredningen erinrat icke vara svårare än att man skäligen kan fordra, att det intresse, som är förbundet med att bevara sagda rätt obesuren, får vika för det avsevärt mycket större intresse av jämväl samhällelig art, som förslaget vill tillgodose.

Även för här förevarande fall torde, såsom sociala jordutredningen förutsatt, böra fordras, att orsaken till att servitutet ej kan begagnas i den utsträckning, som var avsedd vid dess tillkomst, är att tillskriva ändring i de förhållanden som då rådde. För att rätt till förändring av servitutet skall medgivas måste alltså krävas dels att skog av det slag, som avsetts i servitutsupplåtelsen, icke längre finnes i erforderlig omfattning, dels ock att denna brist beror på ändrade förhållanden å fastigheten, exempelvis orsakade genom brand eller genom avverkning från den tjänande fastighetens sida av annan art eller omfattning än vid tiden för servitutsupplåtelsen förutsatts.

Sociala jordutredningen har i sitt förslag jämställt det fall, att servitutsrätt till vindfallen och torr skog är begränsad att avse visst område av den tjänande fastigheten, och det fall, att dylik begränsning ej skett. En sådan ståndpunkt synes dock icke hållbar. Det förefaller ej riktigt, att, såsom sociala jordutredningen förutsatt, den omständigheten att hinder föreligger mot begagnande av ett till visst område av en fastighet begränsat servitut av

förevarande art utan vidare skall medföra, att den härskande fastigheten skall kunna påfordra rätt att få tillgodose sitt virkesbehov i annat virke av bättre beskaffenhet, oavsett sålunda huruvida virkestillgång av det slag servitutet avser skulle kunna beredas å annan del av fastigheten. Finnes möjlighet att genom servitutets förflyttning till annat ställe å fastigheten enligt det föreslagna stadgandet i andra stycket av 5 § avhjälpa de svårigheter, vari den härskande fastigheten råkat, torde denna möjlighet först böra utnyttjas. I departementsförslaget har därför upptagits en bestämmelse här om.

I departementsförslaget har vidare, med avvikelse från vad sociala jordutredningen föreslagit men i överensstämmelse med den ståndpunkt som i departementsförslaget, på sätt tidigare nämnts, intagits till frågan om förflyttning av servitut, stadgats såsom villkor för att förändring av servitutsrätt till vindfallen och torr skog skall kunna medgivas, att servitutets begagnande i avsedd omfattning av domstolen befinnes vara av väsentlig betydelse för bruket av den fastighet, till vars förmån det gäller. Vad angår tillämpningen av detta stadgande är att märka, att ett servitut av förevarande slag torde få anses vara av väsentlig betydelse för en fastighet så snart denna, om servitutet ej funnes, skulle vara hänvisad att tillgodose sitt behov av husbehovsvirke genom köp.

Om, på sätt nu ifrågasatts, genom servitutsförändring möjliggöres för servitutshavaren att å den tjänande fastigheten tillgodogöra sig virke av annat slag än som avsågs vid servitutets uppkomst, synes i nära anslutning till vad sociala jordutredningen föreslagit, till förhindrande av missbruk av denna möjlighet, virkets uttagande i regel böra få ske först efter anvisning av den tjänande fastighetens ägare. I särskilda fall torde dock tillämpande av annan ordning kunna finnas lämpligt. Det synes böra ankomma å domstolen att i samband med meddelande av här avsett förordnande eller eljest, då anledning därtill föreligger, lämna erforderliga föreskrifter i förevarande hänseende.

Av enahanda skäl som framhållits vid andra stycket av förevarande paragraf har i departementsförslaget beträffande nu ifrågavarande stadgande i 5 a § icke upptagits den av sociala jordutredningen föreslagna bestämmelsen om hörande av skogsvårdsstyrelse. Ej heller torde vad sociala jordutredningen föreslagit till förekommande att genom servitutsförändringen yngre skog bleve föremål för olämplig avverkning eller äldre skog uttoges i sådan omfattning, att den icke vidare komme att lämna tillgång till husbehovsvirke för den tjänande fastigheten, böra här stadgas. I vad nämnda förslag åsyftar att till skydd för det allmänna skogsvårdsintresset inskränka servitutshavarens avverkning utöver vad i gällande skogsvårdslagstiftning är föreskrivet synes det ej tillräckligt grundat. Å andra sidan lär förslaget till den del det vill skydda den tjänande fastighetens intresse mot alltför stort intrång från servitutshavarens sida icke vara till fyllest. Dylikt intrång kan nämligen ske även annorledes än genom avverkning av yngre skog eller genom sådan avverkning av den äldre skogen, att tillgången till husbehovsvirke äventyras. Med hänsyn härtill har i anslutning till det föreslagna stadgandet angående förflyttning av servitut sociala jordutredningens förslag i förevarande avseende i departementsförslaget ersatts med en bestämmelse av innehåll, att servitutsförändringen icke får medföra märklig olägenhet för den fastighet, som besväras av servitutet. De synpunkter rörande begreppet märklig olägenhet, vilka kommit till uttryck i motiveringen till motsvarande stadgande beträffande förflyttning, torde gälla även här.

Vad vid andra stycket av 5 § anförts angående skyldighet att vidkännas

förflyttnings- och rättegångskostnader torde äga motsvarande tillämpning vid sådan förändring av servitut, varom här är fråga.

Liksom enligt gällande stadgande i 8 § servitutslagen de i den tjänande fastighetens intresse i lagen intagna bestämmelserna om förflyttning och upphörande av servitut skola lända till efterrättelse, oaktat vid upplåtelsen annat förbehåll skett, torde jämväl de nu i den härskande fastighetens intresse föreslagna bestämmelserna om förflyttning och förändring böra gälla, även om annat förbehållits. I departementsförslaget har nämnda paragraf jämkats med hänsyn härtill. Den i servitutsavtal beträffande rätt till vindfallen eller torr skog understundom förekommande bestämmelsen, att dylik skog må uttagas allenast 'så länge tillgång därtill finnes', kommer alltså i och för sig icke att hindra tillämpning av stadgandena i den nya 5 a §. Emellertid är att märka att, såsom framhållits vid motiveringen till nämnda paragraf, det däri förutsättes, att den bristande virkestillgången orsakats av förändring i de förhållanden, som gällde vid upplåtelsen. Har, såsom i det av länsstyrelsen med flera myndigheter i Västmanlands län anförda fallet, vid servitutsrättighetens tillkomst varit uppenbart, att tillgången å sådan skog som rättigheten avser skulle inom viss tid på grund av särskilda omständigheter minskas eller upphöra, blir sålunda lagen ej tillämplig.

Ändringarna i servitutslagen torde böra träda i kraft den 1 juli 1936 och, på sätt föreslagits av sociala jordutredningen, äga tillämpning även på servitut som uppkommit före ikraftträdandet.»

I lagrådet har förslaget om ändring i servitutslagen helt avstyrkts av en ledamot. Beträffande de i 5 och 5 a §§ upptagna bestämmelserna har en lagrådsledamot ifrågasatt sådan ändring, att förflyttning eller förändring av servitut borde medgivas, allenast om ringa olägenhet därigenom tillskyndades den tjänande fastigheten. Två ledamöter hava ansett, att därest dessa bestämmelser skola gälla även äldre servitut, de borde inskränkas att avse de fall, då hinder för servitutets begagnande uppstått i följd av ägarens av den tjänande fastigheten egna åtgärder eller åtgöranden från skogsvårdsstyrelsens sida. Av olika skäl hava två av lagrådets ledamöter ifrågasatt ett förtydligande av uttrycket »avsedd utsträckning» i 5 och 5 a §§. Den i 8 § föreslagna ändringen har lagrådet icke kunnat tillstyrka. Med avseende på övergångsbestämmelserna hava de två ledamöter i lagrådet, vilka förordat en begränsning av förflyttnings- och förändringsrätten på förut angivet sätt, hemställt, att, därest 5 § andra stycket och 5 a § bibehölles oförändrade i den föreslagna lydelsen, de nya bestämmelserna icke skulle givas tillämpning på äldre servitut, varjämte samma ledamöter ansett, att i intet fall stadgandet i 8 § borde gälla med avseende på sådana servitut.

Motionärerna hava i anslutning till sociala jordutredningens betänkande hemställt om följande ändringar i Kungl. Maj:ts förslag beträffande servitutslagen. Inskränkningen av rätten till förflyttning eller förändring av servitut enligt 5 och 5 a §§ till sådana fall, där servitutets fulla utnyttjande är för den härskande fastighetens bruk av väsentlig betydelse, anses icke vara av behovet påkallad. I samma §§ torde intagas föreskrift om skyldighet

för domstolen att vid behandlingen av mål av förevarande slag införskaffa yttrande av vederbörande skogsvårdsmyndighet. Vid förändring av servitut bör enligt föreskrift i 5 a § virkets uttagande ske efter anvisning av den tjänande fastighetens ägare. Bestämningen i 5 § av de servitut, varom fråga är, föreslås omredigerad i överensstämmelse med andra lagar till servitut, bestående i rättighet till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter. Slutligen förordas upptagande i 4 § servitutslagen av stadgande om befogenhet för den tjänande fastighetens ägare att under vissa förutsättningar påkalla begränsning av servitutsrättens utövning till viss del av fastigheten.

I likhet med såväl sociala jordutredningen som departementschefen och motionärerna finner utskottet det vara angeläget att möjliggöra en av tidsutvecklingen betingad reglering av de rättsförhållanden, vilka hänföra sig till skogsfångs- och mulbetesservituten, varigenom servitutshavarna i fortsättningen kunna på ett betryggande sätt bibehållas vid åtnjutandet av de rättigheter av förevarande slag, som tidigare tillagts deras fastigheter. På grund av numera ändrade förhållanden för utnyttjandet och tillvaratagandet av skogarna äro, enligt vad utredningen i ärendet giver vid handen, möjligheterna för servitutens utnyttjande ofta äventyrade eller åtminstone försvårade, minskade eller förändrade. Åsyftade reglering kan därför även ofta nog utgöra ett led i åtgärderna för att säkerställa bärkraften hos sådana mindre jordbrukslägenheter, vilka icke inom det egna området hava tillräcklig tillgång på skog och bete, ett önskemål som länge stått på dagordningen och som statsmakterna vid skilda tillfällen tagit under övervägande i samband med frågan om förstärkning av ofullständiga jordbruk. Dessutom torde önskvärd reda beträffande dessa servitutsförhållanden påkalla lagstiftningsåtgärder, anpassade efter tidsläget.

Från angivna principiella ställning till frågan om behovet av nu ifrågasatta lagstiftning vill det synas utskottet som de framlagda förslagen i stort sett äro ändamålsenliga. Lagstiftningens syfte och innebörd torde betinga, att densamma länder till efterrättelse, oaktat vid servitutsupplåtelsen skett annat förbehåll, och vinner tillämpning även på äldre servitut. I fråga om äldre servitut torde behovet av lagstiftningen vara särskilt framträdande på grund av ändrade förhållanden för deras tillgodogörande. Utskottet vill samtidigt understryka, att redan existerande servitut icke skola givas annat innehåll än det vid upplåtelsen avsedda, utan har lagstiftningen, såsom ovan framhållits, det praktiska syftet att bereda servitutshavarna och servitutsupplåtarna möjlighet att, där så finnes erforderligt och med servitutsavtalens innehåll förenligt, lämpa servitutens utövning i bättre överensstämmelse med nuvarande läget och utvecklingen på skogshushållningens område. Någon rubbning av ingångna avtals ursprungliga innebörd till förmån eller nackdel för vare sig den ena eller den andra parten är sålunda icke avsedd. De betänkligheter mot lagstiftningen i fråga om servitutslagen, vilka framförts

Utskottet.

från lagrådets sida, torde med hänsyn till det anförda icke böra hindra densammas genomförande.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra därom att jordpolitiska skäl för-
anlett statsmakterna att vid skilda tillfällen under de senaste årtiondena ge-
nomföra lagstiftning, som i olika hänseenden påverkat såväl äganderättens
innehåll som avtalsfriheten. Så har varit fallet beträffande lagarna om jord-
delning, arrende, bulvanförhållande, återköpsrätt, expropriation m. fl.

Beträffande den närmare utformningen av Kungl. Maj:ts lagförslag har ut-
skottet i likhet med motionärerna funnit anledning till vissa erinringar i fråga
om *servitutslagen*.

Motionärerna hava liksom sociala jordutredningen och på sin tid skogs-
lagstiftningskommittén föreslagit införande i 4 § *servitutslagen* av ett till-
lägg om befogenhet för den tjänande fastighetens ägare att, om fördel där-
igenom kan beredas fastigheten utan förfång för den härskande fastig-
heten, påkalla begränsning av *servitutsrättens* utövning till särskilt ställe.
Förslaget ifråga har i stor utsträckning vunnit gillande eller i allt fall lämnats
utan erinran av de i ärendet hörda myndigheterna och korporationerna.
Lagrådets tidigare givna tolkning, att redan nuvarande stadgandet i para-
grafen — att *servitut* icke må så utövas att den tjänande fastigheten därav
onödigt betungas — kan föranleda till begränsning av *servitut*, lämnar vis-
serligen ett visst stöd för departementschefens ståndpunkt att, ehuru någon
invändning i sak icke varit att göra, finna ifrågasatta förtydligande tillägg
i lagen överflödigt. Utskottet finner det dock vara praktiskt välbetänkt att
genom lagtexten tydligt klargöra för ägarna av sinsemellan berättigade och
förpliktade fastigheter deras ömsesidiga rättsställning i förevarande avse-
ende. Motionärernas lagförslag härutinnan kan utskottet i sak godtaga. —
Ett par därmed sammanhängande spörsmål torde här beröras.

Enligt departementschefens uttalande i propositionen rörande förslaget
om förflyttning och förändring av *servitut* på yrkande av den härskande
fastighetens ägare beror det av domstolen att efter omständigheterna i före-
kommande fall pröva, vem som bör vidkännas därav föranledda rättegångs-
och andra kostnader. Någon föreskrift härom i lagen har icke syntts erforder-
lig. Likaledes torde överlämnas åt domstolen att med tillämpning av
samma grundsats avgöra frågan om bestridandet av dylika kostnader vid
servitutsbegränsning på yrkande av den tjänande fastighetens ägare.

Servitutslagens förutvarande, i den tjänande fastighetens intresse medde-
lade bestämmelser om förflyttning och upphörande av *servitut* skola lända
till efterrättelse, oaktat vid upplåtelsen skett annat förbehåll. Tvingande äro
också de av Kungl. Maj:t i den härskande fastighetens intresse nu föreslagna
bestämmelserna om förflyttning och förändring. Jämväl det nyss föreslagna
tillägget om *servitutsbegränsning* torde böra gälla, även om annat förbe-
hållits vid upplåtelsen. Utskottet föreslår jämkning i 8 § med hänsyn
härtill.

I överensstämmelse med vad ovan anförts torde tillägget om begränsning

av servitut liksom nu föreslagna lagstiftning i övrigt äga tillämpning även på äldre servitut.

Liksom motionärerna hyser utskottet den uppfattningen, att i lagen bör stadgas skyldighet för domstolen att vid behandling av mål om begränsning, förflyttning eller förändring av servitut införskaffa yttrande av vederbörande skogsvårdsmyndighet. Därigenom torde bland annat vinnas ökad trygghet för att vid förordnande av förevarande slag skogsvårdssynpunkterna tillbörligt beaktas. Likaså torde, utan angivande i lagtexten, vid dylikt förordnande iakttagas, att icke servitutet förläggas till så avlägset ställe, att detsammans begagnande väsentligen försvåras för servitutshavaren.

Motionärerna finna icke påkallat, att lägenhetsägaren — den härskande fastighetens ägare — skall hava möjligheten till förflyttning eller förändring av servitutet enligt 5 § andra stycket eller 5 a § inskränkt till de fall, där servitutets fulla utnyttjande är av väsentlig betydelse för bruket av lägenheten. Enligt utskottets mening bör lägenhetsägaren utan denna inskränkning bibehållas vid rätten att tillgodogöra sig servitutsupplåtelsen i hela dess avsedda omfattning. Något bärande skäl torde nämligen icke förefinnas, varför den tjänande fastighetens ägare genom att motsätta sig servitutets förflyttning eller förändring skall beredas förmånen i fortsättningen att exempelvis vid bristande tillgång på torr eller vindfallen skog befrias från att tillhandahålla avtalad virkesmängd i annat virke, därest icke lägenhetsägaren kan visa, att virkets fulla uttagande är av angivna betydelse för honom.

Däremot torde ägaren av den tjänande fastigheten — till förhindrande av att medgivande att taga annat virke i stället för vindfallen eller torr skog icke missbrukas — med fog kunna påfordra, att virket uttages efter anvisning av honom eller tredje man. Dylik anvisning må gälla även viss trakt. Då utskottet delar motionärernas åsikt, att detta förfarande bör angivas i 5 a §, vill emellertid utskottet å andra sidan framhålla, att fråga om missbruk av anvisningsrätten givetvis kan liksom annan tvistefråga underställas domstols prövning i vanlig ordning. På domstolen bör det ankomma att i samband med förordnandet om förändring eller eljest, då anledning därtill föreligger — såsom vid prövning av tvistefråga som nyss sagts — meddela närmare föreskrift om sättet för virkets uttagande.

Med hänsyn till önskvärdheten av att såvitt möjligt enahanda uttryck användes för samma sak i olika lagar torde slutligen motionärernas anmärkning mot bestämmningen i 5 § andra stycket av därmed avsedda servitut böra föranleda omredigering av lagtexten.

Vad så angår det föreliggande lagförslaget till ändringar i skogsvårdslagen har utskottet ingen erinran emot detsammans utformning.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av förevarande proposition samt motionerna I: 316 och II: 652

1) godkänna Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212); samt

2) med förklarande, att propositionen i övrigt ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

L a g

angående ändring i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 25) om servitut.

Härigenom förordnas, dels att 5 och 8 §§ lagen den 14 juni 1907 om servitut skola erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår, dels ock att i nämnda lag skall införas en ny paragraf av nedan angivet innehåll och betecknad såsom 5 a §:

Härigenom förordnas, dels att 4, 5 och 8 §§ lagen den 14 juni 1907 om servitut skola erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår, dels ock att i nämnda lag skall införas en ny paragraf av nedan angivet innehåll och betecknad såsom 5 a §:

4 §.

Ägare av — — — är betungas.

Finnes beträffande servitut, som inefattar rättighet till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter och för vars begagnande visst ställe ej blivit bestämt, att genom begränsning för viss tid eller tillsvidare av servitutets utövning till en del av fastigheten fördel kan beredas utan förfång för den fastighet, till vars förmån servitutet gäller, må på yrkande av ägaren till den fastighet, som besväras av servitutet, domstol förordna om sådan begränsning. Innan dylikt förordnande meddelas, har domstolen att höra skogsvårdsstyrelse, stiftsnämnd, skogsstatstjänsteman eller annan myndighet, envar beträffande skog, som står under myndighetens uppsikt eller förvaltning.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

5 §.

Nu är — — — första domstolen.

Innefattar servitutet rätt till skogsfång eller mulbete, må förflyttning jämväl ske på yrkande av ägaren av den fastighet, till vars förmån det gäller, såframt servitutet på grund av ändrade förhållanden ej kan i avsedd utsträckning begagnas å det därför bestämda stället samt servitutets fulla utnyttjande är av väsentlig betydelse för bruket av nämnda fastighet; dock att förflyttningen ej må medgivas om märklig olägenhet därigenom skulle tillskyndas den av servitutet besvärade fastigheten. Domstolen äger bestämma, att förflyttning skall ske allenast för viss tid.

Om förflyttning — — — särskilt stadgat.

5 a §.

Kan servitut, som innefattar rätt att taga vindfallen eller torr skog och som ej är till tiden begränsat, icke i avsedd utsträckning begagnas på grund av ändrade förhållanden, som medfört bristande tillgång å sådan skog, och är servitutets fulla utnyttjande av väsentlig betydelse för bruket av den fastighet, till vars förmån det gäller, må domstol på yrkande av denna fastighets ägare förordna om sådan förändring av servitutet att det skall omfatta även rätt att i erforderlig utsträckning taga annat virke; dock att förändringen ej må medgivas om märklig olägenhet därigenom skulle tillskyndas den av servitutet besvärade

(Utskottets förslag.)

5 §.

Nu är — — — första domstolen.

Innefattar servitutet rättighet till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter, må förflyttning jämväl ske på yrkande av ägaren av den fastighet, till vars förmån det gäller, såframt servitutet på grund av ändrade förhållanden ej kan i avsedd utsträckning begagnas å det därför bestämda stället; dock att förflyttningen ej må medgivas om märklig olägenhet därigenom skulle tillskyndas den av servitutet besvärade fastigheten. Domstolen äger bestämma, att förflyttning skall ske allenast för viss tid. Innan dylikt förordnande meddelas, har domstolen att höra skogsvårdsstyrelse, stiftsnämnd, skogsstatstjänsteman eller annan myndighet, envar beträffande skog, som står under myndighetens uppsikt eller förvaltning.

Om förflyttning — — — särskilt stadgat.

5 a §.

Kan servitut, som innefattar rätt att taga vindfallen eller torr skog och som ej är till tiden begränsat, icke i avsedd utsträckning begagnas på grund av ändrade förhållanden, som medfört bristande tillgång å sådan skog, må domstol på yrkande av ägaren till den fastighet, till vars förmån servitutet gäller, förordna om sådan förändring av servitutet att det skall omfatta även rätt att efter anvisning i erforderlig utsträckning taga annat virke; dock att förändringen ej må medgivas om märklig olägenhet därigenom skulle tillskyndas den av servitutet besvärade fastigheten. Domstolen äger meddela närmare före-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

de fastigheten. Domstolen äger meddela föreskrift om sättet för virkets uttagande.

skrift om sättet för virkets uttagande. *Innan dylikt förordande meddelas, har domstolen att höra skogsvårdsstyrelse, stiftsnämnd, skogsstatstjänsteman eller annan myndighet, envar beträffande skog, som står under myndighetens uppsikt eller förvaltning.*

Är för servitutets begagnande visst ställe bestämt, må förändring varom nu sagts äga rum allenast såframt erforderlig tillgång å vindfallen eller torr skog ej kan beredas genom förflyttning enligt 5 § andra stycket.

8 §.

Vad i 5, 5 a och 7 §§ stadgas angående förflyttning, förändring och upphörande av servitut skall lända till efterrättelse, ändå att vid upplåtelsen annat förbehåll skett.

Vad i 4, 5, 5 a och 7 §§ stadgas angående *begränsning*, förflyttning, förändring och upphörande av servitut skall lända till efterrättelse, ändå att vid upplåtelsen annat förbehåll skett.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936 och skall tillämpas jämväl å servitut, som uppkommit före nämnda dag.

Stockholm den 9 maj 1936.

På sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets vägnar:

G. SEDERHOLM.

Vid ärendets behandling hava närvarit:
från andra lagutskottet: herrar *Westman, Linder, Frändén**, *Norman, Hage, Molander** och *Thorell**; samt

från jordbruksutskottet: herrar *Sederholm, Carl Eriksson, Gabrielsson**, *Elof Andersson, Uddenberg, Gustafson* i *Kasenberg, Pettersson* i *Rosta* och *Ericsson* i *Sörsjön*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.